

Ngā Huinga o Te Mātāwai

Kia 13 ngā mema hei mana whakahaere o Te Mātāwai - e whitu ka tohua e ngā huinga ā-iwi, e whā e ngā whakahaere whaipānga reo Māori (ko te reo tukutuku), e rua anō e te Minita Whanaketanga Māori.

Ko ngā huinga ā-iwi e whitu ko:

- Te Tai Tokerau
- Tainui
- Mātaatua
- Te Arawa
- Te Tai Rāwhiti
- Te Tai Hau-ā-uru
- Te Waipounamu

Ko ngā huinga o te reo tukutuku ko:

- Te Mātauranga
- Te Pāpāhotanga
- Te Hapori
- Te Tāone

Tō tātou reo

Ko te whāinga o te ture hou ko te whakarauora ake i te reo Māori, otirā, ko te whakaū i te tūnga o te reo Māori:

- hei reo tangata whenua o Aotearoa
- hei taonga o ngā iwi me te Māori
- hei reo kura ki ngā tāngata katoa o te whenua
- hei reo whaimana o Aotearoa.

“Ko tōku wawata mō Te Mātāwai, mā te noho pātata ake ki ngā hapori, ka piki ake te kōrerotanga o te reo Māori huri noa i tō tātou pāpori whānui. Ka whakatairangahia te reo Māori i waenganui i ngā reanga o te whānau, ka tautokona ngā whānau, ngā hapū me ngā iwi ki te kōkiri i ngā kaupapa reo i ngā rohe kia rangona te reo i waho atu i ngā marae me ngā akomanga. Ko tōku wawata, kia āhei au ki te whakahaere i aku mahi i te toa, i te whare pūtea anō i te reo Māori, i te reo Ingarihi rānei.”

*Te Hōnore Te Ururoa Flavell
Minita Whanaketanga Māori*

ISBN: 978-0-478-34570-4

Te Puni Kōkiri
REALISING MĀORI POTENTIAL

Te Mātāwai – mō te Reo Māori

Ko Te Mātāwai tētahi whakahaere hou ka whakatūria i raro i Te Ture mō te Reo Māori 2016 hei arataki i te whakarauoratanga o te reo Māori mā ngā iwi me ngāi Māori.

Te Mātāwai – mā te iwi me te Māori

Ka tohua te nuinga o ngā mema o Te Mātāwai e ngā iwi me momo rōpū o ngā Māori. Ahakoa kua whakatakotohia e te ture ētahi āhuatanga hei whai, kei te iwi me ngā rōpū whaipānga ki te reo Māori te nuinga o te whakatau ki te āhua o tā rātou whakatū mema whai pūkenga ki Te Mātāwai.

Te whiriwhiri mema mō Te Mātāwai

I raro i Te Ture mō te Reo Māori, ka noho ia iwi ki tētahi o ngā rohenga reo e whitu.

E āhei ana ia iwi i te rohe ki te whakaingoa i tētahi māngai ki tō rātou rōpū whiriwhiri huinga ā-iwi.

Me whai tautoko te māngai i tētahi 60% o te iwi kātahi ka whakaingoa taua tangata ki tō rātou rōpū whānui kia hangaia ai te rōpū whiriwhiri huinga ā-iwi.

Mā ia rōpū whiriwhiri huinga ā-iwi tō rātou mema e whakatū ki Te Mātāwai. Ka mutu ka whitu ngā mema o Te Mātāwai kua kōwhiria e ngā iwi.

I raro i Te Ture mō te Reo Māori, ka whakatauria ngā whakahaere e mātau ana ki ngā mahi whakarauora reo Māori ki tētahi o ngā kāwai e whā o ngā huinga “te reo tukutuku”.

Me whakaingoa e ia whakahaere tētahi māngai ki tō rātou rōpū whiriwhiri huinga te reo tukutuku.

Ka whakatūria tētahi mema ki Te Mātāwai e ia rōpū whiriwhiri huinga te reo tukutuku kia whā ngā mema o Te Mātāwai kua kōwhiria e ngā whakahaere whaipānga ki te reo Māori.

Ka whakaritea e ngā huinga ā-iwi me ngā huinga o te reo tukutuku o rātou ake rōpū whiriwhiri, ā rātou ake tikanga whakatū hoki.

E wātea ana Te Puni Kōkiri ki te tohutohu me te tautoko i ngā huinga i runga i tēnei tukanga.

Kia oti rā anō te whakature i te pire ka tīmata ngā tikanga whiriwhiri ōkawa.

Mā te Minita Whanaketanga Māori ōna mema e rua e whakatū ki Te Mātāwai kia oti rā anō ngā mema katoa atu te whakaū.

Hei mema o Te Mātāwai

Ko te mātauranga, ngā pūkenga me te wheako e hiahiaatia mō Te Mātāwai ko te matatau:

- ki te reo Māori
- ki te whakahaere
- ki te whakarauoratanga o te reo Māori
- ki te ahurea Māori
- ki te mana poari
- ki ngā whakahaere o te kāwanatanga
- ki te whakawhanaketanga hapori.

He aha te mahi a Te Mātāwai?

Ko te aronga matua o Te Mātāwai ko te whakarauoratanga ake o te reo Māori i te taha o te iwi, o te Māori, me te hapori hoki.

Mā Te Mātāwai e mahi ngātahi ngā iwi, te Māori me te Karauna. He kawenga kei tēnā, kei tēnā ki te whakarauora i te reo Māori, ā, mā ia whakahaere hoki e whakawhanake rautaki reo kia mahi ngātahi ai.

Ko tā Te Mātāwai:

- he whakawhanake i te rautaki Maihi Māori
- he tautoko atu i te rautaki Maihi Karauna
- he tohutohu, he tuku ārahitanga ki ngā Minita me ngā tari kāwanatanga katoa hei āwhina i te whakarauoratanga o te reo Māori
- he taumanu i ngā mahi a Te Pūtahi Paoho i raro i Te Aratuku Whakaata Irirangi Māori 2003, tae atu ki te whakatū kia whā o ngā kaiwhakahaere e whitu o te poari o Whakaata Māori.
- he whakaingoa kia toru o ngā tāngata e rima ki ngā poari o Te Taura Whiri i te Reo Māori me Te Māngai Pāho.
- he whakahaere hōtaka reo Māori whai pūtea-kāwanatanga mō te hapori.